

مصوبه یکصدویکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

بسمه تعالی

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه‌های خشک و آجیلی

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه‌های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)
تایید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیئت امنای سازمان
تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

مصوبه یکصد و یکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

مقدمه:

بر اساس بر اساس قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال ملزم به تدوین و بروزرسانی استانداردهای تولید بذر و نهال و کنترل و نظارت بر تولید نهال و بذر می باشد. همچنین بر اساس قانون فوق، تولید کنندگان موظف به رعایت استانداردهای اعلام شده از طرف موسسه خواهند بود.

اهمیت گیاه یا محصول:

امروزه تولید محصولات باغبانی سهم عمده ای را در تامین معیشت جامعه و امنیت غذایی، حفظ محیط زیست، صنایع پایه تولید، اشتغال زایی و توسعه پایدار اقتصادی و در نهایت نیل به کشاورزی پایدار به خود اختصاص داده است. یکی از مهم ترین فاکتورهای توسعه باغبانی که لازم است مد نظر قرار گیرد کیفیت نهال تولیدی می باشد.

اهداف مورد نظر:

ارتقاء دانش علمی و عملی تولید کنندگان نهال در جهت افزایش کیفیت نهال و نهالستان

ضرورت تدوین / بازنگری استاندارد:

نهال سالم و اصلاح شده یکی از عوامل بسیار تأثیر گذار بر تولید میوه و تنوع آن در هر کشور است. از اینرو، تلاش در ترویج و توسعه و نیز حفظ ارقام جدیدی که از طریق بهگزینی توسط مراکز تحقیقاتی و یا اشخاص حاصل می شود، از اولویتهای مراکز تصمیم گیری کشاورزی کشورها است.

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)
تایید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیات امنای سازمان
تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصد و یکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال دارای دو رسالت اصلی در ارتباط با تولید نهال کشور است. نخست اینکه ارقام جدید را به هر نحوی که ایجاد شده باشند، ثبت کند تا حقوق صاحبان آنها محفوظ بماند که در این راستا محققین اصلاح ارقام میوه و افراد صاحب نظر که در انتخاب رقم جدید تبحر دارند، مطمئن شوند که حقوق مادی و معنوی آنها پایمال نخواهد شد. وظیفه دوم ایجاد یک بستر مناسب برای توسعه ارقام تجاری جدید است. در این راستا، تعریف استانداردهای لازم برای تمام مراحل تولید و حفظ رقم یا ارقام برتر و کمک به معرفی آن به جامعه باغبانی کشور بر عهده این مؤسسه گذاشته شده است.

تعاریف:

روش جنسی: استفاده از بذر به عنوان منبع تکثیر برای ازدیاد که ایجاد تنوع را به دنبال دارد
روش غیر جنسی: استفاده از سایر اندام های گیاهی به عنوان منبع تکثیر که غالباً نتایجی شبیه گیاه مادری تولید می نمایند

استاندارد احداث نهالستان در فضای باز

- ۱- تولیدکننده ملزم به اخذ مجوز احداث نهالستان از مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال است.
- ۲- محل احداث نهالستان باید دارای اقلیم مناسب باشد.
- ۳- محل احداث نهالستان باید عاری از عوامل بیمارگر قرنطینه ای محصول مورد نظر باشد. مرجع صاحب نظر در این خصوص مدیریت حفظ نباتات استان است.

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)
تایید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیئت امنای سازمان
تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصد و یکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

۴- وجود هرگونه درخت و درختچه که میزبان آفات و بیماری‌های کلیدی باشد، در محل احداث نهالستان ممنوع است، اما کاشت درختان غیر مثمر غیر میزبان در حاشیه خیابان‌های نهالستان به عنوان سایبان یا بادشکن بلامانع است.

۵- در صورتیکه در محل احداث نهالستان، قبلاً باغ میوه یا نهالستان دیگری وجود داشته است، رعایت دوره آیش و تناوب حداقل ۳ سال الزامی است.

۶- تولیدکننده ملزم به معرفی مدیر فنی نهالستان با تخصص کارشناس کشاورزی و ترجیحاً کارشناس باغبانی و در غیر اینصورت کارشناس تولیدات گیاهی یا گیاهپزشکی می‌باشد.

۶-۱ تولیدکنندگانی که دارای شرایط حرفه‌ای لازم (بیوست ۱) باشند، نیاز به معرفی مدیر فنی ندارند.

۷- تولیدکننده ملزم به تهیه گواهی سلامت خاک، نتایج آزمون خاک و کیفیت آب آبیاری پیش از احداث نهالستان است.

۷-۱ نمونه برداری جهت ارزیابی سلامت خاک بر اساس شیوه نامه ابلاغی سازمان حفظ نباتات* انجام می‌شود.

* برای اطلاع از دستورالعمل ارزیابی سلامت خاک به دستورالعمل نحوه انجام بررسی‌های میدانی و آزمایشگاهی عوامل خسارتزای گیاهی در نهالستان‌ها در سایت سازمان حفظ نباتات به آدرس ppo.ir مراجعه نمایید.

۷-۲ نمونه برداری جهت ارزیابی آزمون خاک و آب بر اساس دستورالعمل ابلاغی مؤسسه تحقیقات خاک و آب* انجام گیرد.

** برای اطلاع از دستورالعمل آزمون خاک و آب به نشریه شماره ۴۶۷ با موضوع دستورالعمل تجزیه‌های آزمایشگاهی نمونه‌های خاک و آب مؤسسه تحقیقات خاک و آب به آدرس swri.ir مراجعه فرمایید.

۸- تولیدکننده مجاز است برای احداث نهالستان از زمین اجاره‌ای استفاده کند که بسته به نوع محصول و طول دوره تولید نهال و سطح گواهی (گواهی شده، پیش گواهی و خود اظهاری)، ارائه اجاره نامه محضری و یا تاییدیه شورای محل و دهداری حداقل دوره اجاره ۳ سال برای تولید نهال خود اظهاری و ۱۲ سال برای تولید نهال گواهی شده الزامی است.

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه‌های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)

تایید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیئت امنای سازمان
تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

مصوبه بکصدویکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

- ۹- نهالستان باید همزمان با احداث آن و در زمان تمدید مجوز، مجهز به سامانه آبیاری تحت فشار باشد.
- ۱۰- استفاده از پساب مناطق مسکونی، صنعتی، مزارع و باغ‌ها برای آبیاری نهالستان مجاز نیست.
- ۱۱- تولید کننده نهال ملزم است که در زمان ارائه درخواست مجوز، منبع تامین مواد تکثیری را بر اساس سطح گواهی به مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال اعلام نماید.
- ۱۱-۱ اندام تکثیری در سطح گواهی شده از باغات مادری تامین کننده اندام تکثیری دارای مجوز و تحت نظارت مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال تامین می‌شود.
- ۱۱-۲ اندام تکثیری در سطح پیش گواهی (نهال اصیل) از باغات تامین کننده پیوندک با تایید پژوهشکده ذربط از مؤسسه تحقیقات علوم باغبانی تامین می‌شود.
- ۱۱-۳ اندام تکثیری برای تولید نهال خود اظهاری با معرفی و مسئولیت شخص تولید کننده تامین می‌شود.
- ۱۲- نهال‌های تکثیر شده به روش‌های رایج تکثیر غیر جنسی باید دقیقاً دارای صفات مادری باشند و تفرق صفات در آنها مشاهده نشود.
- ۱۳- در نهالستان کاشت هرگونه محصول کشاورزی (به خصوص سبزی و صیفی) که با محصولات قید شده در مجوز تولید نهال مغایرت داشته باشد، ممنوع است.
- ۱۴- رعایت فاصله ایمنی بین نهالستان و سایر منابع تولید به شرح زیر الزامی است:
- ۱۴-۱ برای تولید نهال گواهی شده در فضای باز، اگر احتمال حضور عامل قرنطینه‌ای از سوی سازمان حفظ نباتات در منطقه اعلام شود، رعایت حداقل ۱۰۰۰ متر فاصله بین نهالستان و سایر منابع تولید (محصولات کشاورزی) الزامی است.

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه‌های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)
تایید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیئت امنای سازمان
تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

مصوبه یکصدویکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

۲-۱۴ برای تولید نهال گواهی شده در فضای باز، اگر احتمال حضور عامل قرنطینه‌ای از سوی سازمان حفظ نباتات اعلام نشود، رعایت حداقل ۱۰۰ متر فاصله بین نهالستان و سایر منابع تولید الزامی است.

۳-۱۴ برای تولید نهال اصیل و شناسه‌دار، با توجه به وجود یا عدم وجود عوامل قرنطینه‌ای، رعایت ۵۰ تا ۱۰۰۰ متر فاصله بین نهالستان و سایر منابع تولید الزامی است.

۱۵- داشتن انبار خنک (سردخانه)، سایه‌بان، شاسی‌سرد و گرم (در صورت نیاز) و حوضچه ضدعفونی ریشه نهال برای هر نهالستان ضروری است. ابعاد آنها با توجه به حجم تولید و مدت نگهداری نهال قبل از عرضه به بازار متغیر است. ایجاد یک حوضچه حاوی محلول ضدعفونی در مسیر عابری و ادوات کشاورزی (از قبیل تراکتور، تریلی، گاوآهن، دیسک و ...) در محل ورودی نهالستان الزامی است.

۱۶- بقایای گیاهی در نهالستان به طور کامل جمع‌آوری، تخلیه و سریعاً در محل مناسب معدوم گردد.

۱۷- تولید و جابجایی هر گونه نهال میوه تابع موازین و مقررات قرنطینه‌ای و دستورالعمل‌های صادره سازمان حفظ نباتات خواهد بود.

۱۸- قسمت فروش و تحویل نهال باید خارج از محل تولید نهال باشد؛ به گونه‌ای که خریدار مستقیماً وارد نهالستان نشود.

۱۹- تولیدکننده نهال ملزم به تحویل فاکتور فروش معتبر حاوی اطلاعات شناسه نهال، شامل پایه و رقم و همچنین ترجیحا کتابچه حاوی اطلاعات موثق و عکس رنگی میوه ارقام تولیدی در زمان عرضه نهال به خریدار است.

۲۰- تولیدکننده ملزم به نگهداری از کلیه مستندات عرضه نهال، فاکتور فروش، فهرست ارقام و سوابق نظارت‌های کارشناسی به مدت ۳ سال است.

۲۱- باغدار موظف به نگهداری فاکتور فروش و شناسه نهال تا اولین سال باردهی نهال است.

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)

تایید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیات امنای سازمان
تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصد و یکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

استاندارد تولید نهال میوه‌های خشک و آجیلی (گردو، بادام، فندق و پکان)

۱- نهال محصولات خشک و آجیلی (گردو، بادام، فندق و پکان) پیوندی و ترجیحا بر روی پایه های رویشی باشد.

۲- فاصله کاشت نهال در نهالستان:

۱-۲ برای تولید نهال شاخه‌دار روی پایه رویشی، کاشت به صورت یک ردیفه با فاصله ۱۰۰ تا ۱۲۰ سانتیمتر بین ردیف و حداقل ۲۵ سانتیمتر روی ردیف‌ها باشد.

۲-۲ در صورت تولید نهال روی پایه بذری، در حالت کاشت به صورت یک ردیفه فاصله بین ردیف‌ها ۱۰۰ سانتیمتر و در حالت کاشت به صورت دو ردیفه، فاصله بین هر دو ردیف با دو ردیف مجاور حداقل ۱۲۰ سانتیمتر و فاصله بین ردیف‌ها حداقل ۴۰ سانتیمتر باشد. فاصله نهال‌ها روی ردیف ۱۰ تا ۱۵ سانتیمتر توصیه می‌شود.

۳- برای تولید نهال محصولات خشک و آجیلی ارقام تجاری و یا رقم گرده‌زای مورد تأیید مد نظر است. تولیدکننده نهال محصولات خشک و آجیلی باید حداقل دو رقم تجاری یا یک رقم تجاری با یک یا دو رقم گرده‌زای مناسب با آن را تولید نماید. بطوریکه در هنگام فروش نهال به ازای هر ۹ اصله نهال رقم تجاری، ۱ اصله نهال از رقم یا ارقام گرده‌زای مناسب تحویل خریدار گردد. یا به تناسب نهال دو رقم تجاری هم پوشان را تحویل نماید.

۴- پایه رویشی برای تولید نهال میوه‌های خشک و آجیلی باید دارای ۱۰ الی ۱۵ سانتیمتر ریشه نابجا فاقد هر گونه علائم پیچ خوردگی، برگشتگی ۹۰ درجه، خمیدگی در ناحیه بقه، آفت‌زدگی و یا بیماری باشد. ریشه‌های فرعی نابجا و مویی آن باید یک گلدان یک لیتری را پر نماید.

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه‌های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)

تأیید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیات امنای سازمان
تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصد و یکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

- ۵- پایه رویشی برای تولید نهال میوه‌های خشک و آجیلی باید دارای ساقه خشبی، فاقد انشعابات فرعی، حداقل طول ۵۰ سانتی متر و آماده پیوند در خزانه انتظار باشد.
- ۶- پایه رویشی حاصل از کشت بافت میوه‌های خشک و آجیلی باید عاری از هرگونه علائم بیج خوردگی، فتری و کلافی شدن باشد.
- ۷- بذر مورد استفاده برای تکثیر نهال محصولات خشک و آجیلی از خلوص فیزیکی و یکنواختی مناسب برخوردار و از منبع مورد اطمینان تهیه شده باشد.
- ۸- نهال تولید شده ارقام محصولات خشک و آجیلی باید تک‌ته، بدون خمیدگی در ساقه و دارای ریشه متوازن باشند.

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه‌های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)
تایید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیات امنای سازمان
تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصد و یکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

استاندارد نهال گردو (ریشه لخت)

شاخص	نهال شاخه دار با پایه رویشی	نهال با پایه بذری
سن نهال (سال)	----	۱+۲ و ۳+۱**
حداقل ارتفاع نهال پیوندی (cm)	----	۸۵
قطر تنه ۱۵ سانتیمتر بالای سطح خاک (cm)	----	۲
نسبت قطر به ارتفاع	----	۰.۲۳
ارتفاع محل پیوند از سطح خاک (cm)	----	۲۵
حداقل تعداد شاخه	----	----
شاخه بندی از سطح خاک (cm)	----	----
حداقل تعداد ریشه جانبی	----	۴
حداقل طول ریشه (cm)	----	۱۵
تعداد نهال در بسته	----	۲۵
رقم گرده زا	----	حداقل یک رقم

* سن پایه دو ساله و پیوندک یکساله باشد

* سن پایه سه ساله و پیوندک یکساله باشد

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)
تایید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

مصوبه یکصد و یکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

استاندارد نهال بادام (ریشه لخت)

شاخص	نهال شاخه‌دار با پایه رویشی	نهال با پایه بذری
سن نهال (سال)	۱+۲	۱+۱ ^{**} ۱+۲
حداقل ارتفاع نهال پیوندی (cm)	۹۰	۸۰
حداقل قطر تنه (cm)	۱	۰.۸
نسبت قطر به ارتفاع	۰.۰۱۱	۰.۰۱
ارتفاع محل پیوند از سطح خاک (cm)	۱۵	۱۵
حداقل تعداد شاخه	۴	----
شاخه بندی از محل پیوند (cm)	۵۰	----
حداقل تعداد ریشه جانبی	۵	۴
طول ریشه (cm)	۱۵	۱۰
تعداد نهال در بسته	۲۵	۲۵
ترکیب نهال	حداقل دو رقم تجاری هم پوشان	حداقل دو رقم تجاری هم پوشان

* سن پایه دو ساله و پیوندک یکساله باشد

** سن پایه یکساله و پیوندک یکساله باشد

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)
تایید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیئت امنای سازمان
تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصد و یکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

استاندارد نهال فندق (ریشه لخت)

شاخص	نهال خود ریشه زا	نهال با قلمه
سن نهال (سال)	۳-۲	۲-۱
حداقل ارتفاع نهال (cm)	۶۰	۵۰
حداقل قطر تنه (cm)	۰۹	۰۰۸
نسبت قطر به ارتفاع	۰۰۱۶	۰۰۱۶
ارتفاع محل پیوند از سطح خاک (cm)	--	--
حداقل تعداد شاخه	۳	۳
شاخه بندی از سطح خاک (cm)	۳۵	۳۵
حداقل تعداد ریشه جانبی	۱۰	۱۲
طول ریشه (cm)	۱۰	۱۰
تعداد نهال در بسته	۲۵	۲۵
رقم گرده زا	نیاز دارد	نیاز دارد

۲۰ سانتی متر بالاتر از سطح خاک

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)
تایید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر ملیات امنای سازمان
تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصد و یکمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۳/۱۲

استاندارد نهال پکان (ریشه لخت)

شاخص	نهال شاخه دار با پایه رویشی	نهال با پایه بدری
سن نهال (سال)	--	۳-۲
حداقل ارتفاع نهال پیوندی (cm)	--	۸۰
حداقل قطر تنه (cm)	--	۱,۲
نسبت قطر به ارتفاع	--	۰,۰۱۵
ارتفاع محل پیوند از سطح خاک (cm)	--	۲۵
حداقل تعداد شاخه	--	--
شاخه بندی از محل پیوند (cm)	--	--
حداقل تعداد ریشه جانبی	--	۴
طول ریشه (cm)	--	۱۰
تعداد نهال در بسته	--	۲۵
رقم گرده زا	--	نیاز دارد

بازنگری استاندارد ملی احداث نهالستان و تولید نهال میوه های خشک و آجیلی (تاریخ بازنگری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۱)
تایید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

